

Beszámoló

a 2017. évi Zöld Forrás pályázati programról, a szerződés száma PKTF/666/2017.

A kiadvány a program kutatási eredményeit, eseményeit mutatja be,
melyeket a projekt támogatásával valósítottunk meg.

A program címe:

*Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél-Alföldön*

Rószke
2018.

Szerkesztő:
Dr. Ladányi Zsuzsanna

Szerzők:
**Borbás Zoltánné
Dr. Deák József Áron
Kocsisné Hecskó Ágnes
Dr. Ladányi Zsuzsanna
Sára Endréné**

Fotók:
**Dr. Ladányi Zsuzsanna
Kocsisné Hecskó Ágnes
Dr. Deák József Áron
Sára Endréné**

Lektorálta:
Dr. Ilosvay György

Felelős kiadó:
Sára Endréné egyesületi elnök

Támogatók:
**Földművelésügyi Minisztérium 2017. évi Zöld Forrás Pályázata
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása megismertetése
a Dél-Alföldön” (azonosító szám: PTKF/ 6662017.)
Földművelésügyi Minisztérium 2017. évi Zöld Forrás Pályázata
CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület
ZÖLDŰ(L)LÉS Környezetvédő Egyesület
Röszke Község Önkormányzata**

Beszámoló

A projektben megvalósult programok:

I. Lakossági Kampány 2017.

1. I/1. Bemutató előadás, a kistérség néhány természeti területének közös bejárása, így a Molnár-rét és a Börcsök-szék szakmai bemutatása. Ebben az időben virágzik a területek egyik védett növénye, a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*). (2017. május 20.)

II. Élőhely-fejlesztés

2. II/1. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területein. Molnár-rét, Börcsök-szék, Kisszéksős-tó. (2017. június 8.)
3. II/2. Terepi foglalkozás a térség kiválasztott védett területére. Gyálai-Holt-Tisza. (2017. június 22.)
4. II/3. Terepi foglalkozás: Kókai-rét, Kancsalszéki iskola, Kancsal-tó. (2017. október 5.)
5. II/4. Terepi foglalkozás: A táj jellemzőinek bemutatása, Kancsal-tó ex lege terület, a Nagyszéksős-tó. (2017. október 25.)
6. II/5. Előadás: A fenntarthatóság pedagógiája. A Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia elemzése. Fenntarthatóság a mindennapokban, vita. (2017. november 16.)

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

7. III/1. Előadás és gyakorlati foglalkozás a sokféleség jelentőségéről, vizsgálati módszerek ismertetése terepen. A helyi értékek megismertetése szakvezetők segítségével. Kancsal-tó. (2017. november 17.)
8. III/2. Összefoglaló előadás a térség eddig megismert természeti értékeiről, azok állapotáról, a fennmaradás lehetőségeiről. A biodiverzitás fogalma, a monitorozás módszertana és gyakorlata – bemutató előadás - a Művelődési Házban. (2017. december 4.)
9. III/3. A kutatási anyagok rendezése a szakmai vezetők segítségével. (2018. január 15. – május 19.)
Beszámoló, a kutatási munka összegzése.
10. III/4. Közös program a kistérség oktatással, szemléletformálással, turisztikával foglalkozó szervezeteinek, intézményeinek és érdeklődő magánszemélyeknek az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpontban és az üllési Kerekes-réten. Ebben az időszakban virágzik a terület védett növénye, a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*). (2018. május 19.)
11. III/5. A program zárása, bemutató nyilvános konferencia keretében a Művelődési Házban. (2018. május 26.)

A programban felhasználtunk néhány demonstrációs anyagot, melyek az egyesület szakértői készítettek, ezeket az eredmények a projekt munkában felhasználtunk. (Csatolt ábrák.)

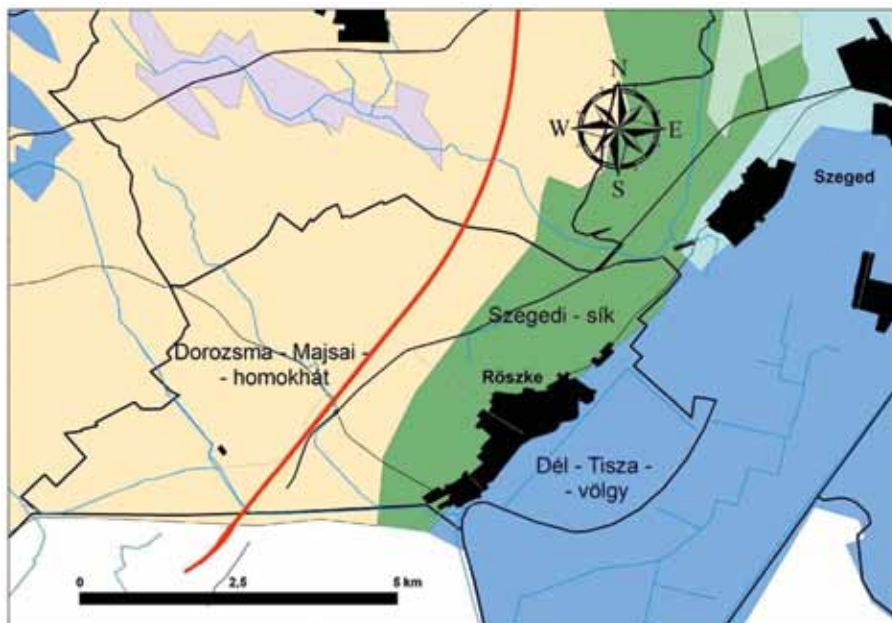
I. Lakossági Kampány 2017

I/1. Bemutatózó előadás és kistérségi természeti területek közös bejárása, a Molnár-rét és a Börzsök-szék

Időpont: 2017. május 20.

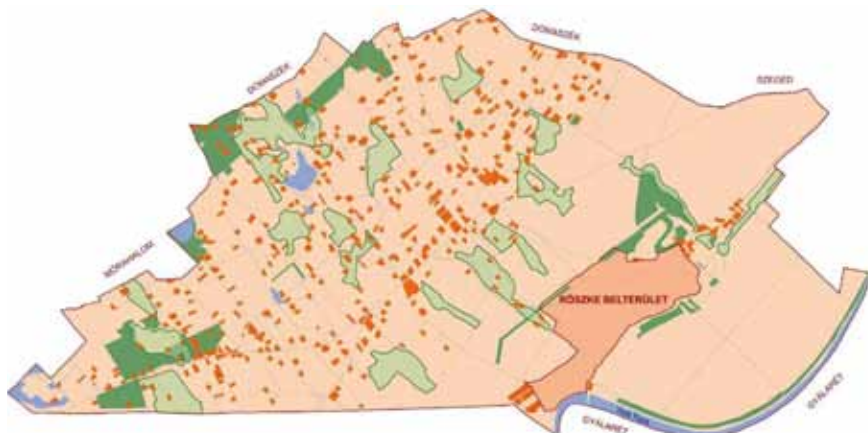
A program előkészítése során az egyesület tagjainak és önkénteseinek segítségével rendbe tettük a bemutatóhelyek környezetét (kaszálás, az infrastruktúra javítása, az erdőszegély hulladékainak összegyűjtése).

A program első találkozásánál egyesületünk rövid előadásban mutatta be saját tevékenységét és a jelen program célját, jelentőségét, valamint a vizsgált táj általános jellemzőit. Ismertettük a bejárások útvonalát.

1. számú ábra: Kistájak Rösztke környezetében

Rösztke település Szegedtől délnyugatra három kistáj – a Dorozsma-Majsai-homokhát, a Szegedi-sík és a Dél-Tisza-völgy – határán fekszik, ezért a területen változatos élőhelyek és tájhasználat alakult ki.

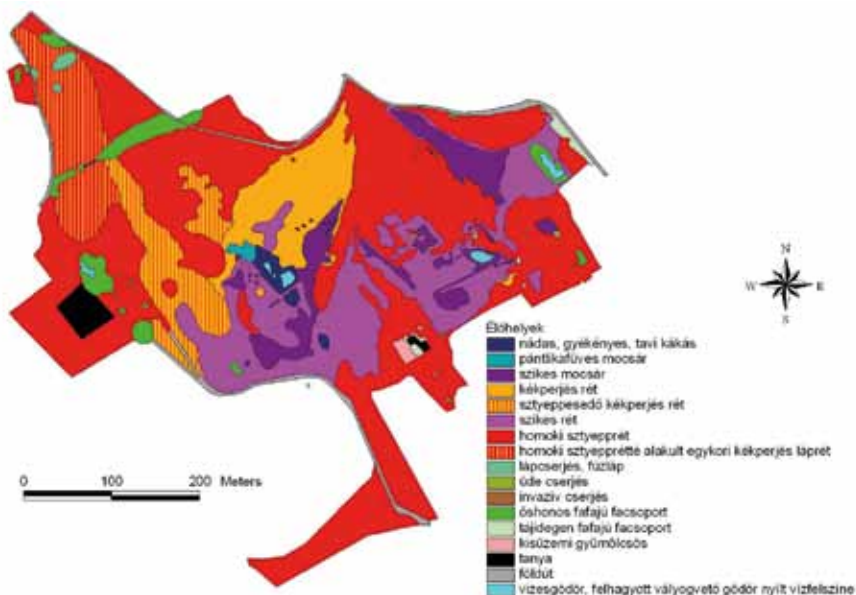
2. számú ábra: Röske természeti területeinek térképe

A nap tematikus programja, a mezőgazdasági táj mozaikjában fennmaradt vizes élőhelyek (vagy ahogy a helyiek hívják: „sömlyek”) bemutatása volt, azon belül a helyi értékek megismertetése. A terepre eljutás részben kerékpárral, részben autókkal, vagy tömegközlekedési eszközökkel történt, a közlekedés szabályait betartva.

3. számú ábra: Röske közigazgatási területén
kiépített tanösvény útvonalak térképe

A terepi nap fókuszpontja a Molnár-rét volt, ahol a látogatók először a rét élőhelyeivel ismerkedhettek meg és gyönyörködhettek a sömlék tavaszi aspektusában.

4. számú ábra: A Molnár-rét élőhelytérképe

A **Molnár-rét** Röske közigazgatási területének nyugati határán, a Kiskunsági-homokhátság részét képező Dorozsma-Majsai-homokhát nevű kistájban helyezkedik el. A Molnár-réten 3 szélbarázda helyezkedik el, közülük a nyugatabbi, a terület nyugati széléhez, a pihenőhelyhez és odúparkhoz legközelebb elhelyezkedő mélyedés a legnagyobb kiterjedésű, amely valójában három szélbarázda déli részen való egymásba nyílásával alakult ki. Jelenleg összesen 5 kisebb-nagyobb vályogvetőgödör is ékelődik ebbe a semlyékbe. A vályogvetőgödörök a környező tanyáknak köszönhetik létrejöttüket, ugyanis a tanyák építéséhez szükséges vályogtégglák anyagát itt termelték ki. A Molnár-rét jelentős része a szélvájta mélyedések, illetve a jó részt azokba mélyített vályogvetőgödörök miatt tavasszal vizenyős, a szárazabb semlyékek közti maradékgerincek kiterjedése legfeljebb közel azonos a semlyékek kiterjedésével, így a fenti terület megúszhatta a beszántásokat. Így mivel a semlyékek is igen közel találhatók egymáshoz, a semlyékek közti keskeny, kisebb kiterjedésű maradékgerinceket sem volt érdemes beszántani, hanem e területet inkább kaszálónak, s a környező tanyákon tartott háziállatok (főleg szarvasmarha, egykoron juh, ló) legelőterületeként hagyták meg, s a

szántókat, szőlőket, gyümölcsösöket inkább a Molnár-rét köré épült tanyák réttel ellentétes, szomszédos oldalán létesültek. A Molnár-rét a Dorozsma-Majsai-homokhát középső részére jellemző szélbarázdák sajátos, egyedi élőhelymintázatát mutatja, ami azt jelenti, hogy északnyugati részükön lápréti, míg délkeleti részükön szikes élőhelyek vannak.

A Molnár-réten legnagyobb természetvédelmi értékét ennek megfelelően a kékerjés láprétek képezik. A legnyugatabbi semlyékének legmélyebb fekvésű déli részén, a három semlyékág találkozásánál, illetve a két keletebbi semlyékben szikes rétek találhatók. A szikesebb részek mély fekvésűek, akár nyár elejére is pangó vizesen maradó térszínein szikes mocsarak találhatók. A tartósabban elöntött, mélyebb vályogvetőgödrökben nem tőzegképző, nem szikes nádasok, gyékényesek, tavi kákások, míg a hirtelen elöntött, tartósabban víz alatt álló vályogvetőgödrökben pántlikafüves mocsarak is jelen vannak kisebb kiterjedésben, színező elemként növelve a biodiverzitást, élőhelyi diverzitást. A semlyékeket övező maradékgerinceken maradtak fenn a homoki sztyepprétek.

Viszonylag kevés fa található a Molnár-réten, melyek jó része őshonos fafaják facsoport. Fehér nyarak alkotta facsoportok találhatók jelenlegi és egykori tanyák helyén, a Molnár-rét keleti szélén lévő semlyékbe mélyített öntözőgödör körül. A rét hűvös, kiegyenlített, páradúsabb mikroklímáját biztosítja az is, hogy erdők övezik, amelyek így a mikroklíma biztosítása révén hozzájárulnak a kékerjés rétek, szikes rétek és azok védett és nem védett fajainak fennmaradásához.

Az alapvető információk ismertetése utáni terepbejáráson, a területen található védett és nem védett növény- és állatfajokat figyeltük meg és feljegyeztük adataikat. A látogatás időpontja ideális volt, hiszen mind a mocsári kosbor, mind a fátyolos nőszirm virágzásában volt megtekinthető. A fátyolos nőszirm éppen a virágzási ciklusa végén volt. Az év vízháztartási szélsőségeinek köszönhetően azonban csak kevés példány volt képes virágot hozni.

Agárkosbor (*Orchis morio*)

Virágzás: április-május-június

Méret: szára 8–20 cm magas

Élőhely: Réteken, nedves homoki gyepekben, sztyeppekben él. A hazai középhegységeken és a Dunántúlon gyakori, az Alföldön szórványos.

Fátyolos nőszirm (*Iris spuria*)

Virágzás: május-június

Méret: 30-80 cm magas,

Élőhely: Láp- és mocsárréteken, enyhén szikes réteken fordul elő.

Mocsári kosbor

(*Orchis laxiflora*)

Virágzás: május-június

Méret: 25-50cm

Élőhely: Láp-, mocsár- és enyhén szikes rétek, nedves kaszálók, magas sásosok, nádasok.

Poloskaszagú kosbor

(*Orchis coriophora* L.)

Virágzás: június-július

Méret: 10-35cm

Élőhely: Láp-, mocsár-, homok- és löszpusztarétek, valamint szikesek, homoki tölgyesek tisztásai.

Fotók: Terra Alapítvány (www.terra.hu)

Érdes csüdfű (*Astragalus asper*)

Virágzás: június-szeptember

Méret: 50-100cm

Élőhely: Száraz lejtőkön, homok pusztaikon, lösz pusztákon, homoki legelőkön, de száraz tölgyesekben is.

Kisfészkű aszat

(*Cirsium brachycephalum*)

Virágzás: július-augusztus

Méret: 30-150cm

Élőhely: Szikesek, szikes mocsarak só tűrő, bennszülött növénye.

Fotók: Terra Alapítvány (www.terra.hu)

Budai imola

(*Centaurea sadleriana*)

Virágzás: május-október

Méret: 60-100cm

Élőhely: Sztyepréteken, sziklagyepeken, löszpusztaréteken, homoki réteken.

Homoki árvalányhaj

(*Stipa borysthénica*)

Virágzás: május-június

Méret: 40-80cm

Élőhely: Homokpusztagyepeken.

A gyakorlat végén megtekintettük a rétet ölelő erdő sávban épített odúparkot, és megbeszéltük az élőhely-fenntartás nehézségeit és a megmentésükhöz szükséges feladatokat.

Az ezt követő piknik során a felnőttek folytatták a tapasztalatcserét, a tanulók játékos foglalkozásokon vettek részt. A program elérte célját, hiszen a jelentős számú érdeklődő sok új ismerettel gazdagodott és erősödhetett környezetbárát szemléletük.

A programban részt vevők száma: 52 fő.

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

I. Lakossági Kampány 2017.

Kistérségi területünk közös bejárása, Molnár rét, Börcsökszék
2017. május 20.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub

6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.

Tel: +36 62 273 012

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

I. Lakossági Kampány 2017.

Kistérségi területünk közös bejárása, Molnár rét, Börzsökszék
2017. május 20.

Beretz Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röszke, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

II. Élőhely-fejlesztés

II/1. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire. Börcsök-szék, Kisszéksós-tó

Időpont: 2017. június 08.

A program első részében egyesületünk rövid előadásban mutatta be tevékenységét és ennek a programnak a kiválasztott témáit. Megfigyeltük a táj általános jellemzőit és kijelöltük a kistérségben bejárando útvonalakat. A nap programjában a helyi értékekre, azon belül is a semlyékekre és a szikes tavak értékeire fókuszáltunk. A két területből a Börcsök-szék a löszterületekhez, a Kisszéksós-tó a homokterületekhez kötődik, mely tájak eltérő talajtani tulajdonságait már a terepbejáráskor a földutakon is érezni lehetett.

7. számú ábra: Kisszéksós-tó információs tábla

Az útvonalon jó néhány kultúrtörténeti emlék is található (útszéli keresztek, régi katonai laktanya). Ezekre vonatkozóan is összegeztük a legfontosabb információkat a résztvevők számára. A terepi nap legfontosabb feladata a térség értékeinek közvetlen meglátogatása volt.

A Kisszéksós-tó a település belterületétől északnyugatias irányban helyezkedik el, a Mórahalom közigazgatási területéhez tartozó Nagyszéksós-tótól délre, mely élőhelyeket csatorna köt össze. A Kisszéksós-tó is nagymértékben változott 100 év alatt: a nyílt vízfelszín területe nagymértékben csökkent, melyet időszakosan vízborítású területek, illetve száraz rét/legelők váltottak fel. A kiváltó ok lehet a környezet szárazabbá válása, illetve a kiépített csatorna, mely elősegíti a tavaszi vizek gyors elvezetését, így a tó nehezen jut utánpótláshoz. A Kisszéksós-tó medrében az elmúlt évtizedekben jelen-

tős kiterjedésű náddal borított terület alakult ki. A tómederben nádgazdálkodás folyik. A Nagyszéksós-tó is hasonló állapotban nézett ki az élőhely-rekonstrukciós munkálatok előtt, melyen mára már a jelentős nádborítás (köszönhetően többek között a bivalygulya taposásának is) visszaszorult.

8. számú ábra: Kiszéksós-tó látképe tavasszal

A terepi megfigyeléseink során az ember és a szikesek kapcsolatát, a tájgazdálkodás, a tájvédelem és az élőhely-helyreállítások jelentőségét hangsúlyoztuk a mezőgazdasági területek mozaikjában fekvő élőhelyek esetében. A bolygatott peremterületek legnagyobb környezetvédelmi problémája az invazív növényfajok előretörése mellett az illegális hulladéklerakás, melynek köszönhetően az élőhelyek nagymértékű degradációja figyelhetők meg. A hulladékok összegyűjtésében civil szervezetünk az év más részében jelentős szerepet vállalt.

A programban részt vevők száma: 28 fő.

II. Élőhely-fejlesztés

II/2. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területén, Gyálai - Holt-Tisza

Időpont: 2017. június 22.

A programban az érdeklődők a kezdeti ismerkedést követően egy sétával indították a terület konkrét megismerését. A kijelölt út a település főterén lévő információs központtól vezetett a rőszkei Gyálai-Holt-Tisza Lisztes-átjárójáig. A nap fő bázispontja a Holt-Tisza tanösvény. A program első részében rövid előadásban mutattuk be saját tevékenységünket és a programunk jelentőségét, a megfigyelendő táj általános jellemzőit. A nap témája a vizes élőhelyek változása, a holtág és élővilágának megismertetése, a vízparti élet, vízparti emberi tevékenység, a vízparti kézműves szakmák és a folyókhoz kötődő hagyományok felelevenítése.

9.számú ábra: A II. katonai térkép kivágat az 1800-as évek második feléből, jelezve a víz borította területek jelentős arányát

Magyarországon a folyószabályozási munkálatok döntő része a XIX. század második felében zajlott le. A holtágak egy része az idők során a meder feltöltődésével szinte nyomtalanul eltűntek, jelentős részük azonban még ma is megvan, és egészen sajátos, európai viszonylatban is figyelmet érdemlő, kimagasló természeti-táji értéket képviselnek. A Gyálai- Holt-Tisza a Tisza-szabályozás során a mentett oldalon, 1885-ben jött létre. 18,7 km hosszú, átlagosan 86m széles, 160 ha kiterjedésű, a mélysége néhol eléri a 3m-t, víztérfogata 4,8 millió m³, és a legnagyobb tiszai holtág. Az emberi beavatkozások következményeképpen számos tényező veszélyezteti a természeti értékeinket. Az ártéri és vízjárta élőhelytípusok területei egyre inkább

beszűkülnek, megszakadnak az élőhelyek összefüggő láncolatai, melyhez a természetes életközösségek egyre nehezebben tudnak alkalmazkodni. Mindezek miatt rendkívül fontos feladat az, hogy a jó ökológiai állapotú vízi, vizes és szárazföldi élőhelyek zonális és mozaikos összefüggő rendszerét helyreállítsuk, fennmaradását elősegítsük.

A résztvevők a Holt-Tisza Tanösvény Információs tábláról tájékozódtak arról, hogy milyen jelentőségű volt és jelenleg is milyen fontos ez a vizes élőhely a település lakossága és a természetvédelem számára.

10. számú ábra: Gyálai-Holt-Tisza információs tábla

A szakmai vezetők bemutatták a terület jellegzetes élőhelyeit, és a látogatók egy rövid sétát tettek a vízparton. A mólóról a diákok testközelben is érezték a folyóvíz adta csodálatos kilátás örömeit.

A hallgatóság korosztályára való tekintettel, a tanulók motiválása az előadásokat követően játékos formában történt meg. A gyakorlatvezetők természetes alapanyagokból készítették a tanulókkal olyan játékokat, hagyományos háztartási eszközöket, amelyekkel a századelőn élő gyerekek is játszottak vagy a családok használták. A kézműves foglalkozást és a játékok kipróbálását a gyerekek nagyon élvezték, különösen a nád levélből általuk készített csónak versenynek volt nagy sikere. Az érdeklődők számára a Tisza-partján vízminőségi vizsgálatokra volt lehetőség.

A foglalkozások ideje alatt madármegfigyeléseket is végeztünk.

A programban részt vevők száma: 25 fő.

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/2. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire

Gyálai Holt-Tisza

2017. június 22.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Rószke, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/2. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire

Gyalai Holt-Tisza

2017. június 22.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub

6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.

Tel: +36 62 273 012

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/2. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire
Gyálai Holt-Tisza
2017. június 22.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

II. Élőhely-fejlesztés

II/3. Terepi foglalkozás: Kókai-rét, Kancsalszéli iskola, Kancsal-tó ex-lege terület

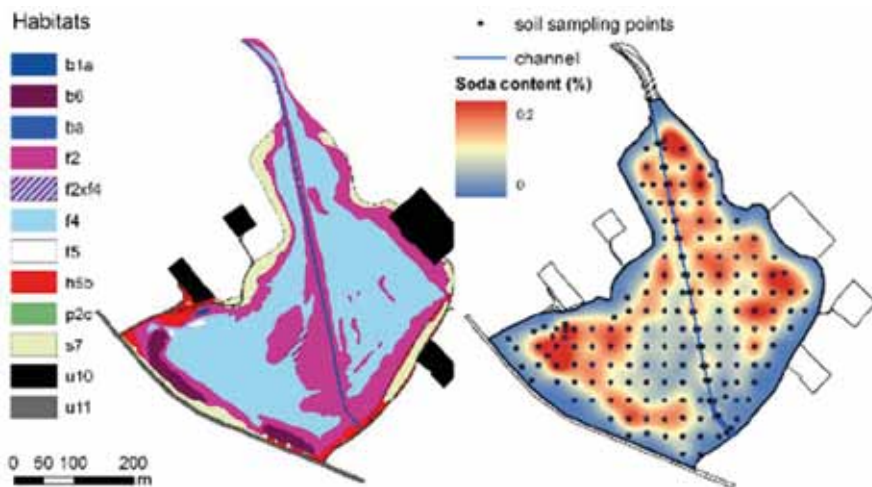
Időpont: 2017. október 5.

A program első blokkjában a részt vevő zöld civil egyesületek, környezeti nevelők munkájáról és programjairól beszélgettünk.

A program második szakaszában megismertettük a résztvevőkkel az útvonal során megfigyelt táj jellemzőit. A táji jellemzők után a semlyékek (sömlyékek) kialakulása, tulajdonságai és a helyi értékek kerültek bemutatásra. Felelevenítettük az ezekhez kapcsolódó néphagyományokat.

A Kancsalszéli iskola tanösvény állomásán az összefoglaló információs tábláról a részt vevők önállóan tudtak tájékozódni a térség jellegzetességeiről, természeti értékeiről. Az alábbi értékekről szereztünk tapasztalatokat.

Röszke északnyugati részén húzódik a Homokhátság délkeleti pereme. Lapos, kiterjedt lepelhomok-hátait szélvájta északnyugat-délkelet irányú szélbarázdák tagolják, amelyeket a helyiek semlyékeknek hívnak. Ezek sajátossága az, hogy északnyugati részükön lápi, míg délkeleti részükön szikes élőhelyek vannak. A Homokhátságon kelet felé haladva a semlyékekben nő a szikes élőhelyek (szikes rétek, mézpázsitos szikfokok) aránya, míg a lápiaké (ezek e tájban főleg kékperjés láprétek) csökken. A fenti mintázat a regionális és lokális talajvízáramlásoknak köszönhető. A csapadéhiány és a belvízelvezetés hatására bekövetkezett talajvízszint-süllyedés jelentősen veszélyezteti a semlyékek élővilágát. Röszke legszebb állapotú semlyékei: a Molnár-rét, a Kókai-rét, a és a Madaras-rét. Az előbbi kettőn még vannak láprétek, míg az utóbbi kettőt szikes rétek dominálják. A lápréteken a védett növények közül a fátyolos nőszirmos és a fokozottan védett réti angyalgyökér, míg a szikes rétek növényei közül a mocsári kosbor és a kispáncsós aszat számít a legnagyobb természeti értéknek. A semlyékeket övező maradékgérincek homoki sztyepprétejeinek védett növénye a budai imola. A semlyékek jellegzetes kételtűi a vöröshasú unkák, a kecskebékák, gyakoribb hullői a vízisikló és a fürge gyík. Az állatfajok közül a mezei pacsirtát, a gyurgyalgot, a szalakótát, a fehér gólyát, az egerészölyvet és a bíbicet érdemes kiemelni.

11. számú ábra: A Kancsal-tó talajállapotának és növényborításának változásai

Végigjártuk a kiválasztott területek értékeit. A terepbejárás során gyakorlati megfigyeléseket végeztünk a kiválasztott területeken, így a Kókai-rét, Kancsal-tó ex-legre területeken. A térség őszi aspektusában az élőhelyek, a védett fajok és a gyógynövények témakörét boncolgattuk elméletben és a gyakorlatban.

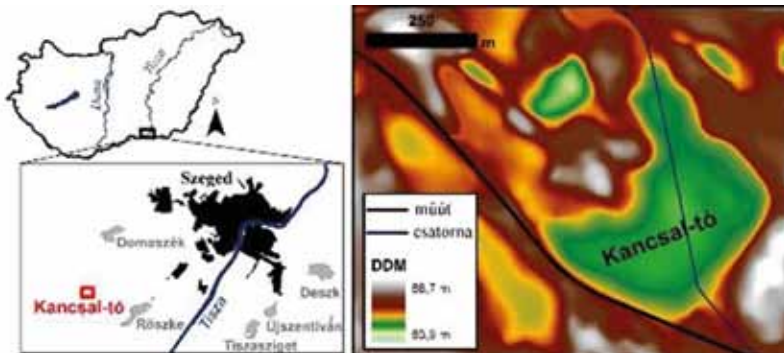
A programban részt vevők száma: 34 fő.

II. Élőhely-fejlesztés

II/4. Terepi foglalkozás: A táj jellemzőinek bemutatása, Kancsal-tó,

Időpont: 2017. október 25.

A programban folytattuk a Kancsal-tó értékeinek, különlegességeinek vizsgálatát. Megismertettük a résztvevőkkel az útvonal során megfigyelt táj jellemzőit. Bemutattuk a szikes tó jellemzőit, valamint a hozzájuk kapcsolódó néphagyományokat pl. szikszósőprést. Terepi körülmények között szemléltettük a szikes tavak átalakulásának folyamatát. A vizsgálatunk legfontosabb állomásait az alábbi irodalmi adatok megismertetés után értékeltük.

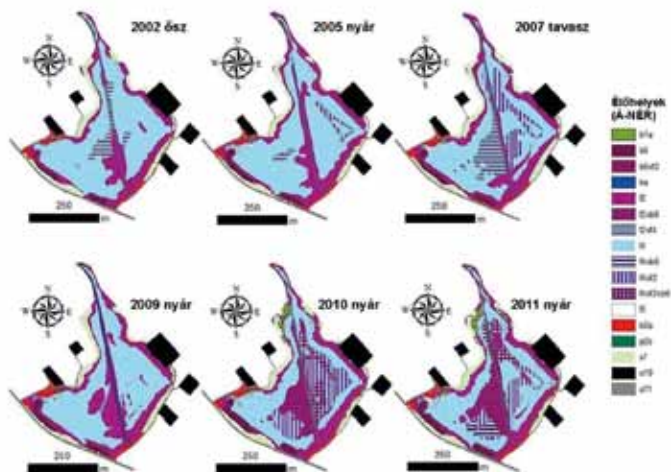

12. számú ábra: A Kancsal-tó elhelyezkedése és domborzatmodellje

A Homokhátság keleti peremén, a semlyékek szélvájta mélyedéseiben a szikes tavak adnak otthont a legsósabb élőhelyeknek: a mézpázsitos szikfokoknak és a vakszikeknek. Megjelenésük oka az, hogy a Homokhátság felől érkező talajvízáramlások a felszín közelébe jutva be töményednek, sótartalmuk megnő. A mézpázsitos szikfokokat a sziki mézpázsit és a sziki őszirózsa jellemzi. Jellegzetes kísérő faja a pozsgás zsázsa, ami a vakszikeket is uralja. A szikes tavak peremén lévő szikes rétek jellegzetes védett faja a kiskécskű aszat. A tómedrek legmélyebb részeit zsióka és nád alkotta szikes mocsár borítja. A szikes tavaknak jellegzetes éves dinamikája volt: a legmagasabb vízállás a tavaszi hóolvadás idején volt jellemző, míg nyárra kiszáradtak, vizük bepárlódott. A mederbe lerakódó sziksót összesöpörték, és szappankészítéshez használták fel. A csökkenő csapadék-mennyiség és a csatornázás miatti talajvízszint-süllyedés következtében mára már kevés nyílt vizű szikes tó maradt fenn e

tájban. Legtermészetesebb állapotú a röszei szikes tavak közül a Kancsal-tó, melynek medrét mézpázsitos szikfokok töltik ki, de még az egykor jelentősebb kiterjedésű vakszikek is jelen vannak. Az egykori sziki madárvilág képviselője a búbic. A Kis-Széksós -tó Nagy-Széksós-tó kiszáradását és kilúgozódását a szikes rétek nagyobb aránya és nádasodása jelzi. A Madarász-tó a halászati tevékenység miatt az egyetlen nagy nyílt vízfelszínű tó a Homokhátság röszei részén. Különlegessége a fehér tündérrózsa, mely a lápi vizek meglétét is jelzi.

A terepbejárás útvonalán felkerestünk két a szikes tavat a Kancsal-tó mellett, a Kisszéksós-tavat és a Nagyszéksós-tavat. A területet a helyi gazdák segítségével lovas kocsival jártuk be. A természetvédelmi kezeléseknak (ill. azok hiányának) köszönhetően ezek az élőhelyek ökológia állapota különböző. A szikes tavakkal kapcsolatos problémákat szakértő segítségével elemeztük, érdekes megfigyeléseket tettünk két szikes tónál. Felfedeztük a szárazodási folyamat és a klímaváltozás hatásainak nyomait. Különösen jelentős negatív hatása van a Kancsal-tó esetében a helytelen csatornaépítésnek.

13. számú ábra: A Kancsal-tó élőhelyeinek változása 2002-2011 között

Kancsal-tó és a Nagyszéksós-tó esetében az élőhely degradáció illetve az élőhely rekonstrukció kihívásait és részleteit beszéltük meg.

A programban részt vevők száma: 25 fő.

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/4. Terepi foglalkozás: A táj jellemzőinek bemutatása,
Kancsal tó, Nagyszéksós tó.

2017. október 25

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Rőszke, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/4. Terepi foglalkozás: A táj jellemzőinek bemutatása,
Kancsal tó, Nagyszéksós tó.

2017. október 25

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

II. Élőhely-fejlesztés

II/5. Előadás: A fenntarthatóság pedagógiája. A Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia elemzése. Fenntarthatóság a mindennapokban.

Időpont: 2017. november 16.

A program első blokkjában a résztvevők – elsősorban tanárok - ismerkedtek, a zöld civil egyesületek környezeti nevelő tevékenységeivel és programjaival. Az egyesületek hosszú időre visszanyúló együttműködései és a példamutató környezeti nevelési munkájának bemutatása jó alapot adott arra, hogy a fenntarthatóság fogalmáról, elméleti háttéréről, röviden a globális, részletebben a lokális vonatkozásairól beszéljünk. Megállapítottuk, hogy az egyesületek tapasztalatai szerint a fenntarthatóság gondolatának beépítése az oktatásba nélkülözhetetlen lépés a társadalom egészének szemléletformálása szempontjából. Az előadó vázolta, hogy 2013 óta a fenntarthatósághoz kapcsolódó fontosabb kérdésköröket, irányokat és elveket hazai szinten a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia tűzte ki. A program második részében a stratégia főbb fejezeteiből szemezgetett, a résztvevők érdeklődésének megfelelően, annak figyelembe vételével. Az előadás során a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés értelmezései mellett a hazai erőforrások helyzetét elemeztük. Átbeszéltük azokat a főbb célokat és intézkedéseket, melyeket a stratégia kitűz.

A frontális előadáson túl törekedtünk a párbeszéd és a vita elindítására, hiszen az egyéni tapasztalatok és a helyi tudás is (mint bebizonyosodott) jó alapja lehet a helyi cselekvések, jó példák és helyi stratégiák kialakításához. A hozzászólások az alábbi témaköröket érintették:

- lakossági energiahatékonyság (izzók cseréje, házak szigetelése, napkollektor, napelem, sör kollektor, kapcsoljuk le a lámpát)
- vízzel való gazdálkodás (háztartásban a pazarlás elkerülése – mosogatás, öntözés) szemétszedés és szelektív hulladékgyűjtés az iskolában.

A programban a fenntarthatóság helyi lehetőségeit gyűjtöttük össze, majd a beszélgetést és az együttléteket közös teázással zártuk.

A programban részt vevők száma: 30 fő.

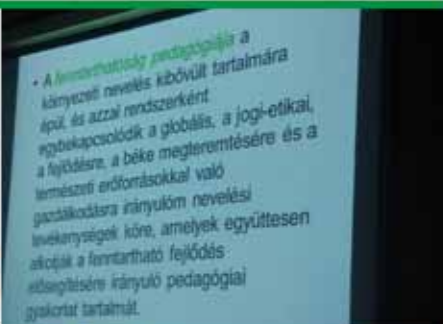
A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél-Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/5. A fenntarthatóság pedagógiája. A Nemzeti Fenntartható Fejlődés
Keretstratégia elemzése. Fenntarthatóság a mindennapokban.
2017. november 16.

Beretz Péter Természetvédelmi Klub
6758 Rószke, Juhász Gyula u. 1.
Tel/fax: +36 62 273 556, tel.
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatainak program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

II. Élőhelyfejlesztés

II/5. A fenntarthatóság pedagógiája. A Nemzeti Fenntartható Fejlődés
Keretstratégia elemzése. Fenntarthatóság a mindennapokban.
2017. november 16.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel/fax: +36 62 273 556, tel.
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/1. Előadás és gyakorlati foglalkozás a sokféleség jelentőségéről, vizsgálati módszerek ismertetése a terepen. A helyi értékek megismertetése szakvezetők segítségével (pl. Kancsal-tó)

Időpont: 2017. november 17.

A program első részében a biológiai sokféleség, a biodiverzitás fogalomrendszerével és elméleti háttérével ismerkedtek a résztvevők. Történeti vonatkozásokban szóba került az "Egyezmény a Biológiai sokféleségről", a hazai Biodiverzitás Stratégia, a hazai természetvédelem kérdésköre és a hazai biodiverzitás monitorozó rendszer kialakulása és kézikönyvei.

A program felvetette annak a gondolatát, hogy a biológiai sokféleségről a lakosság is képes hasznos adatokat gyűjteni (pl. az iskolák udvarán mérték a lehullott csapadékot). Sajnos maga a fogalom sem szerepel a közoktatás ismeretanyagai között megfelelő mértékben. 2010-ben egyesületünk módszertani kézikönyvet készített arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet a diákokat és a tanárokat bevonni a megfigyelő munkába (A biodiverzitás monitorozása a közoktatásban). Az előadások ennek a kiadványnak a részleteibe mutattak betekintést. Fokozott figyelmet fordítottunk arra, hogy számos szép, regionális vonatkozásban is megragadó fajt emeljünk ki, a hozzájuk kapcsolódó kihívásokat is megemlítsük, majd a módszertanban a mit-hogyan-mikor kérdéseket is részletesen átbeszéltük.

Fontosnak tartottuk a gyakorlatban is bemutatni és megbeszélni egyéb közösségi adatgyűjtési technológián alapuló adatbázist is, melyhez bárki bármikor csatlakozhat (pl. Vadonleső, Beagle Program, szervezett megfigyelő túrák stb.)

A gyakorlati vonatkozásokat, a térképkészítést, az adat felvételezést helyi mintaterületre vonatkozóan végeztük. Ez azért is fontos, mivel ilyen módon lehet a leghatékonyabban motiválni a részt vevő fiatalságot. Sajnos a Kancsal-tó Rőszke környezetének egyik leginkább elrettentőbb példája lehet a sokféleség megszűnése szempontjából, hiszen a tómederben mutatkozó víz- és só forgalom átalakulás következményei mára már szembetűnőek és visszafordíthatatlanok. Területünkön a Kancsal-tó látványa a legszomorítóbb.

A programban részt vevők száma: 29 fő.

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/1. Előadás és gyakorlati foglalkozás sokféleség jelentőségéről, vizsgálati
módszerek ismertetése a terepen. A helyi értékek megismertetése
szakvezetők segítségével pl. Kancsal tó 2017 nov. 17.

Beretz Péter Természetvédelmi Klub

6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.

Tel/fax: +36 62 273 556, tel.

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/2. Összefoglaló előadás a Művelődési Házban a térség eddig megismert értékeiről, azok állapotáról és fennmaradásuk lehetőségeiről. Bemutató előadás: A biodiverzitás fogalma, a monitorozás módszertana és gyakorlata

Időpont: 2017. december 4.

A program a bioiodiverzitás kérdésköréhez szorosan kapcsolódva azokat a vonzerőt képező helyi látványosságokat mutatta be, amelyért az ökoturista felkeresheti a települést, és amit a helyi lakosságnak ismernie és őriznie kellene az utókor számára. Ezek például a tavasszal ezer színben virágzó semlyékek, nyáron a közös kirándulás élménye a természetben, ősszel egy nyugodt séta a település kultúrtörténeti látványosságaihoz, vagy télen a befagyott holtág látványa. Az előadások során bemutatott képek a környék homok, lösz és vizes területének értékeit mutatta be.

A semlyékek, szikes tavak és holtágak őrzik az egykori dél-alföldi természetes vegetáció maradványait, melyeket jelentős mértékben veszélyeztethet az emberi tevékenység és a klímaváltozás. A Röske környéki szikes tavak jól reprezentálják a kezelés fontosságát. Jelenleg a legkedvezőbb állapotban a Nagyszéksós-tó van, mely területen a jól átgondolt élőhely-rekonstrukció és a bivalyokkal való taposztatás nyomán a vízállapotok biztosítottak. A Madarász-tó esetében a víz ugyan rendelkezésre áll, de megfelelő kezelés hiányában a jövőben jelentős változások lehetnek. A Kisszéksós-tóban jelenleg nagyon kevés víz áll rendelkezésre, köszönhetően az azt átszelő csatornán folyásirányban felette elhelyezkedő Nagyszéksós-tó vízvisszatartásának. A kis mértékű vízborítás kedvez a nád tovább terjedésének. A nád jelenleg domináns faj a teljes tómeder területén, ami a nádgazdálkodásnak kedvez, de a tómeder biodiverzitását tekintve nem tekinthető kedvező állapotnak. A Kancsal-tó van jelenleg a legkedvezőtlenebb helyzetben, hiszen ezen tó esetében nincsen a mederben víz az év egész részében, a tómeder élőhelyei folyamatosan degradálódnak.

A programban a 2010-ben készített Biodiverzitás kézikönyv - A BIODIVERZITÁS ÉS MONITOROZÁS A KÖZOKTATÁSBAN - módszertani hátterét egy hosszabb előadás részletesen bemutatta, különös tekintettel a környékünkön könnyen megvalósítható módszerekre, melynek segítségével egy egységes adatbázis jöhetne létre. A hasznos és értékelhető adatok a helyi értékvédelmet is szolgálhatnák. A napot jó hangulatú, kötetlen diszkusszió zárta.

A programban részt vevők száma: 37 fő.

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:

„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél-Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázati program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/2. Összefoglaló Előadás a térség eddig ismert értékeiről azok állapotáról,
a fennmaradás lehetőségeiről. Bemutató előadás: a biodiverzitás fogalma, a
monitorozás módszertana és gyakorlata a Művelődési Házban. 2017. december 4.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel/fax: +36 62 273 556, tel.
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:

„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél-Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/2. Összefoglaló Előadás a térség eddig ismert értékeiről azok állapotáról,
a fennmaradás lehetőségeiről. Bemutató előadás: a biodiverzitás fogalma, a
monitorozás módszertana és gyakorlata a Művelődési Házban. 2017. december 4.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub

6758 Rószke, Juhász Gyula u. 1.

Tel: +36 62 273 012

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/3. A kutatási anyagok rendezése a szakmai vezetők segítségével

Időpont: 2018. január 15. - május 19.

A pályázat keretében a 2018-as év elejének munkafolyamatait a rendelkezésre álló anyagok áttekintése, a foglalkozások alatt leírt fajlisták összesítése, a tapasztalatok összegzése és a dokumentáció összeállítása jellemezték. Ebben az időszakban a munkába bevont egyesületi munkatársak háttértevékenységének is köszönhetően készült el a „Védett természeti értékek felvételezése, gondozása, megismertetése a Dél-Alföldön” című program beszámolója.

A pályázat keretében végzett tevékenységünk összegző bemutatására és értékelésére a programzáró konferencián kerül sor.

A programban részt vevők száma: 6 fő.

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázata program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése
III/3. A kutatási anyagok rendezése a szakmai vezetők segítségével
2018. január 15. - május 19.

Beretzky Péter Természetvédelmi Klub
6758 Rőszke, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a kistérség oktatással, szemléletformálással, turisztikával foglalkozó szervezeteinek, intézményeinek részvételével az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpontban és az üllési Kerekes-réten

Időpont: 2018. május 19.

A program első részében bemutatkoztak a programon részt vevő egyesületek (CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, ZÖLDÜ(L)LÉS Környezetvédő Egyesület, illetve az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpont).

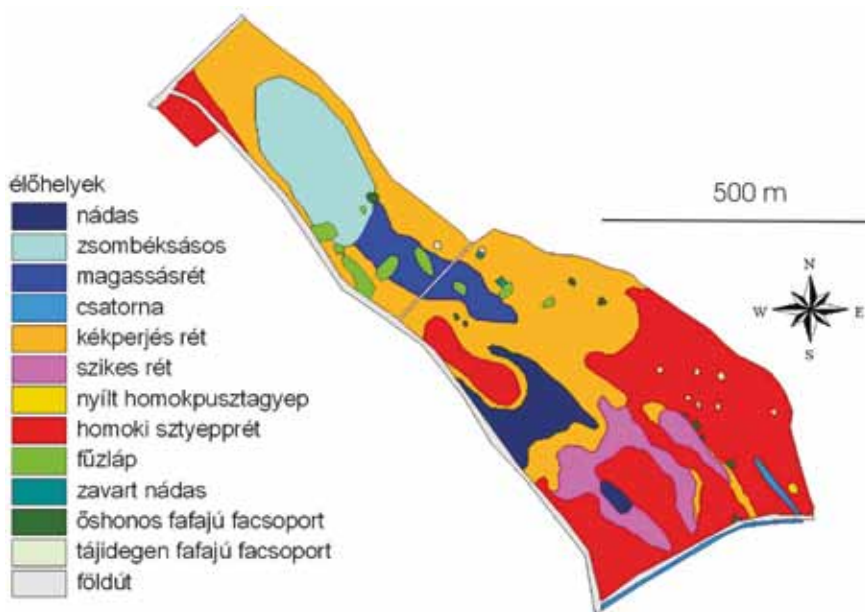
A terepi nap fókuszpontja az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpont és az Üllési Kerekes rét volt. A nap első programja: a környezeti nevelés speciális formájának bemutatása, a szervezett erdei iskolai program tapasztalatai és a helyi értékek feltárása. A nap másik programja: az az üllési ex lege védett Kerekes-rét megtekintése. A Kerekes-rét 18 hektáros területe Ülléstől északra, a Petőfi dűlőben található. A Kiskunság déli részén, Üllés község határában található a semlyék. A terület a Dorozsma-Majsai-homokhát kistájban található, a Homokhátság délkeleti nyúlványán, amely igen egyedi tájmintázattal rendelkezik, ami jól elkülöníti azt még a szomszédos homoki tájakon belül is. Növénytan szempontból a Dorozsma-Majsai - homokhát földrajzi kistáj egyik értékes gyepmaradványa. (A semlyék vizenyős, időszakosan víz borította mélyedést jelent.) A program során az üllési Vadvirágos tanösvényt jártuk be – lovas kocsival – a helyi vállalkozók segítségével. Az *Iris sibirica* és *Iris spuria* populációit figyeltük meg és bemutattuk a biodiverzitás monitorozásának módszerét.

14. számú ábra: Üllés – Kerekes-rét útvonal

A Kerekes rét 18 ha, Ülléstől északra, a Petőfi dűlőben található, déli, délnyugati szélén halad a Dorozsma – Halasi csatorna.. A terület a Dorozsma-Majsai-homokhát kistájban található, a Homokhátság délkeleti nyúlványán, amely igen egyedi tájmintázattal rendelkezik. Növénytani szempontból a Dorozsma-Majsai-homokhát földrajzi kistáj egyik értékes gyepparadványa. A területen az összes korábban szántott maradékgerincen olyan óparlagokat találtunk, amelyek homoki sztyepprétek felé regenerálódnak. Ezt lehetővé teszi az, hogy a felszíni formák peremén fennmaradtak olyan jobb természetességű mikrofoltok, amelyekről a növényzet visszatelepülhet. A területet az elmúlt évszázadok folyamán folyamatosan kaszálták, ami a homoki sztyepprétek regenerációját is elősegítette. A területen jellemző a nádásodás az üdebb gyepeken, ami akár a komplex tájhasználat megszűnésével is összefügghet. A táj más semlyékjeihez képest azonban ez a folyamat a rendszeres kaszálás miatt még kisebb fokú.

A réten a magasság, vízborítottság alapján sokféle társulás alakult ki. A maradékgerinceken homoki sztyepprért figyelhető meg. A fűfélék közül jellemző a csomós ebír, a szürke káka az élesmosófű és a karcsú fényperje. Kora tavasszal nyílik a fürtös gyöngyike, az üstökös pacsirtafű és az üstökös madártej. Nyár végéig virágzik a tövises iglice, a csörgő kakascímer, a tarka koronafűrt, a mezei zsálya és az osztrák len. A rét középső részén kisebb fátyolos nőszirm állomány figyelhető meg. A kékperjés láprét és a magassásrét védett növényei a szibériai nőszirm és a réti angyalgyökér. E láprétek jellemző kísérőfajai a közönséges lizinka, az őszi vérfű, a réti kakukkszegfű és a vízi menta. A zombéksásos társulás a rét középső szélvájta mélyedésében alakult ki. Jellemző fajai a zombéksás és a Prisztér angyalgyökér. A rét középső szélén a dűlőút mellett ritka fűzlápot találunk, melyben a rekettyefűz és a kutyabenge mellett a keleti békakorsó és az orvosi macskagyökér is előfordul. A Kerekes-rét semlyékeinek déli csücskénél két helyen szikes réteket is találunk. Jelentős védett növényei a mocsári kosbor, a kispészkü aszat és a kígyónyelv. A kisebb foltban megjelenő homoki árvalányhaj nyílt homokpuszta gyepparaszta jelez a maradékgerinceken.

15. számú ábra: Az üllési Kerekes-rét élőhelytérképe

A terepbejárás során megfigyeltük a jellemző élőhelyeket (nyílt homokpusztai gyep, homoki sztyepprét, kékperjés láprét, magassásrét, zsombéksásos, tőzegláp, szikes rét) és feljegyeztük a megtalált fajokat.

A látogatás ideális volt, hiszen a terület éke, a szibériai nőszirm virágzásában volt megtekinthető. A terepi megfigyeléseinket követően visszatértünk az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpontba, beszéltünk az élőhely-fenntartás nehézségeiről és kihívásairól, majd egy pikniket követően folytattuk a tapasztalatcserét és a játékos foglalkozásokat. A programon jelentős számú érdeklődő vett részt.

A programban részt vevők száma: 40 fő.

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:

„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázati program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a Kistérség oktatással szemléletformálással, turisztikával
foglalkozó szervezetek, intézmények, egyének részvételével az Üllési Erdei Iskola
Oktatóközpontban és az Üllési Kerekas réten 2018. május. 19.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub

6758 Rószke, Juhász Gyula u. 1.

Tel: +36 62 273 012

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázati program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a Kistérség oktatással szemléletformálással, turisztikával
foglalkozó szervezetek, intézmények, egyének részvételével az Üllési Erdei Iskola
Oktatóközpontban és az Üllési Kerekes réten 2018. május. 19.

Beretzky Péter Természetvédelmi Klub
6758 Rószke, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a Kistérség oktatással szemléletformálással, turisztikával
foglalkozó szervezetek, intézmények, egyének részvételével az Üllési Erdei Iskola
Oktatóközpontban és az Üllési Kerekas réten 2018. május. 19.

Beretzky Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a Kistérség oktatással szemléletformálással, turisztikával
foglalkozó szervezetek, intézmények, egyének részvételével az Üllési Erdei Iskola
Oktatóközpontban és az Üllési Kerekes réten 2018. május. 19.

Beretz Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

A program címe:

„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatai program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/4. Közös program a Kistérség oktatással szemléletformálással, turisztikával
foglalkozó szervezetek, intézmények, egyének részvételével az Üllési Erdei Iskola
Oktatóközpontban és az Üllési Kerekes réten 2018. május. 19.

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub

6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.

Tel: +36 62 273 012

e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu

<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése

III/5. A program zárása, bemutató nyilvános konferencia keretében a Művelődési Házban

Időpont: 2018. május 26.

A program zárásaként összefoglaló előadást állítottunk össze, melyet az érdeklődők számára mutattunk be a programzáró találkozón.

1. Bemutakozó előadás és Kistérségi területünk közös bejárása, Molnár-rét, Börcsök-szék
2. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire. Börcsök-szék, Kisszéksós-tó
3. Terepi foglalkozások a térség kiválasztott védett területeire. Gyálai-Holt-Tisza
4. Terepi foglalkozás: Kókai-rét, Kancsalszéki iskola, Kancsal-tó ex-lege terület
5. Terepi foglalkozás: A táj jellemzőinek bemutatása, Kancsal-tó, Nagyszéksós-tó
6. A fenntarthatóság pedagógiája. A Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia elemzése. Fenntarthatóság a mindennapokban, vita.
7. Előadás és gyakorlati foglalkozás a sokféleség jelentőségéről, vizsgálati módszerek ismertetése a terepen. A helyi értékek megismertetése szakvezetők segítségével, pl. Kancsal- tó
8. Összefoglaló Előadás a térség eddig ismert értékeiről azok állapotáról, a fennmaradás lehetőségeiről. Bemutató előadás: a biodiverzitás fogalma, a monitorozás módszertana és gyakorlata.
9. A kutatási anyagok rendezése a szakmai vezetők segítségével
10. Közös program a kistérség oktatással, szemléletformálással, turisztikával foglalkozó szervezeteinek, intézményeinek részvételével az Üllési Erdei Iskola Oktatóközpontban és az üllési Kerekes-réten

A program az élménybeszámolók mellett a szakmai tapasztalatok összegzését is szolgálta. Egyértelműen bebizonyosodott, hogy a mai fiatalság természet iránti érdeklődését növelni, szemléletét formálni lehet a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembe vételével. Ebben a tevékenységben jelentős szerepe van a terepi programok során végzett érzékenyítési tevékenységeknek és a szakmai munkába való bevonásnak. A tájképi értékek, illetve az orchideák/nőszirmok virágzásában megvalósult programok voltak a fiatalság számára a leginkább élvezetes programok. Egyesületünknek nemcsak a környezeti neveléssel kapcsolatos tapasztalatai bővültek, hanem szakmai ismeretekkel és anyagokkal is gazdagodtunk. Az új kapcsolatok révén lehetőség nyílt további közös programok és képzések megvalósítására is. A záró rendezvényen résztvevő idősebb korcsoport pedig örömet fejezte ki, hogy a gyermekkoruk helyi értékei, mint a 'széksós' területek és a 'sömlyékek' védelme a településeken továbbra is hangsúlyos maradhat az érdeklődő fiatalság és a lelkes civil aktivitás segítségével.

A programban részt vevők száma: 26 fő.

A program címe:
„Védett természeti értékek felvételezése, gondozása,
megismertetése a Dél Alföldön”.

2017. évi A Zöld Forrás pályázatainak program beadott pályázat
2017. évi Zöld Forrás PKTF/666/2017 sz. támogatási szerződés

III. Környezeti nevelési célú programok szervezése
III/5. A program zárása, bemutató nyilvános Konferencia keretében
a Művelődési Házban 2018. május 25.

Holtágak

Semlyékek

Szikeš tavak

Beretzk Péter Természetvédelmi Klub
6758 Röske, Juhász Gyula u. 1.
Tel: +36 62 273 012
e-mail: kornyezetved@roszkenet.hu
<http://www.termeszetvedo.roszkenet.hu>

A „Védett természeti értékek felvételezése, gondozása, megismertetése a Dél-Alföldön” című egy éves programunk összegző, zárógondolatai:

Természeti értékek és azok megőrzési lehetőségei

A Dorozsma – Majsai-homokhát a Homokhátság délkeleti nyúlványa, amely igen egyedi tájmintázattal rendelkezik, az jól elkülönül még a szomszédos homoki tájaktól is. E kistáj mintázata, élőhelyi és talajgrádiensei különösen jól tanulmányozhatók Csongrád megye délkeleti részén (Ásotthalom, Mórahalom, Domaszék, Öttömös, Zákányszék, Üllés, Röske), de mivel e kistáj a közigazgatási határoktól független természeti egység, így Bács-Kiskun megye délnyugati részére (lásd Kelebia), vagy épp a Vajdaság északi, országhatár peremi részére (Szabadka, Horgosi-homokvidék) is kiterjed.

A kistáj lepelhomok-hátak, maradékgerincek alkotta alaplátixa jó részt intenzív művelés alatt áll, a kistáj jellegzetes apróoltos, tanyás, gyümölcsösökkel, szőlőkkel, kistáblás szántókkal tagolt művelési szerkezete e felszínformák természetes növényzetének helyén alakult ki. A megmaradt természetes növényzetet itt a *homoki sztyepprétek* képviselik, amelyek természetesebb állományai számtalan még le nem írt növénytársulással, és a számos védett növény (pl. tarka sáfrány, egyhajúvirág, poloskaszagú kosbor, homoki vértő, homoki nőszirm,) sokszor még nem is azonosított állományával bírnak. A fenti alaplátixba a semlyékek (szélbarázdák, deflációs laposok) foltjai ékelődnek, amelyek sajátos talaj- és élőhelymintázattal rendelkeznek, amit *láprétfő-szikalj mintázat*nak hívunk. A semlyékek északnyugati részén az uralkodóan északnyugat-délkeleti irányú talajvízáramlások felszínre bukkanásának helyén lápi élőhelyeket, míg e felszíni formák délkeleti részén a felszínre vagy a felszín közelébe került talajvíz bepárlódásának következtében szikes élőhelyek alakultak ki. A lápi élőhelyeket főleg a *kékperjés láprétek* képviselik (főbb védett növényei a mocsári kardvirág, fehér zászpa, bangók, kosborok, kornistárnics, törpe nőszirm, fátyolos nőszirm), a *zsombéksásosok*, *magassásrétek* inkább csak a regionális talajvízáramlások felszínre bukkanási helyei közelében (megyehatár menti települések) őrződtek meg napjainkig. Szinte mindegyik község határában találni még egy-egy apró *fűzláp* foltot, amely a lápi élőhelyek fasszárú közösségeinek utolsó hírmondója. A semlyékek szikes élőhelyeit főleg a *szikes rétek* képviselik, amelyek tarackos tippanos állományainak jellegzetes kísérő faja a védett mocsári kosbor. A vékony lepelhomokkal takart semlyékekben, azok peremén megjelenő nádképű csenkeszes szikes rétek legnagyobb arányban, e kistájban fordul elő. A szikesebb

közösségek – *mézpázsitos szikfokok, vakszikek* – inkább a kistáj keleti peremén jelennek meg nagyobb arányban. Ez alapján nemcsak egy semlyékszintű, hanem egy tájszintű élőhelygrádiens is kirajzolódik: a homokhátság központi garmadabucka - vidékeihez (Bugaci-homokhát beszivárgási zónája), a kistáj nyugati pereme felé közeledve a lápi élőhelyek, míg attól távolodva, a Tisza irányába a szikes élőhelyek aránya nagyobb egy-egy semlyéken belül. A lápi élőhelyek aránya viszont üledéktani és hidrogeográfiai okok miatt a kistáj középső sávjában a legnagyobb, s nem annak nyugati, Bugaci-homokhát felé átmenetet képző peremén, amely még beszivárgási zónának számít, mivel semlyékjeiben a felszín alatti vízzáró rétegek a jelentősebb futóhomok felhalmozódás miatt mélyebben találhatóak. Ennek az a következménye, hogy a lápi és szikes élőhelyek szárazabb, sztyeppesedő változatai jelennek meg a szélbárzdákban. A megyehatár mentén (Kelebia–Ásotthalom–Üllés térsége) a garmadabuckák aránya megnő, így a háta homoki sztyeppréteit egyre inkább a ma már egyre ritkább *homoki nyarasokkal mozaikos nyílt homokpusztagyep*ek váltják fel, amelyek inkább már a Homokhátság központi buckavidékének jellegzetes közösségeinek tekinthetők. Kelebia nyugati határában a homok és a lösz összefogazódik, a Homokhátság és a Bácskai-löszhát határa azonban leginkább csak a művelési szerkezet megváltozásán (nagytablás művelés dominánssá válása) érhető tetten. A tervezett tanösvények a fenti táji grádiensst ölelik fel.

A Beretzk Péter Természetvédelmi Klub bemutatása

A Dél-Alföldön 1998-óta működő egyesületünk törekszik a település helyi kulturális és természeti értékeinek feltárására, a fenntartható életforma felelevenítésére, aktív környezet- és természetvédelmi tevékenységre. Munkánkban hangsúlyos az ismeretterjesztés és a környezeti nevelés. Programjainkkal segítjük a lakosság környezet iránti felelősségének alakítását, a környezetet tisztelő szokások és ismeretek megalapozását. Az önkormányzattal, a térség civil szervezeteivel és a polgárokkal jó együttműködésben dolgozunk. A korábbi években több kiadványt készítettünk, melyeknek nagy sikere volt, nemcsak a helyi lakosok körében, hanem a természetvédők szélesebb rétegeiben is. Elkészült kiadványaink: *„Az én falum, az enyém, az én napfényes Röszkém”*, *„Terepi foglalkozások a Dél-Alföldön”*, *„Biodiverzitás monitorozása a Közoktatásban”*, Tanösvény füzetek, *„Röske fűvészkertje”*, a Település Környezetvédelmi Programja, a település *Egyedi Tájérték Katasztere*, *„Fenntarthatóság Röszkén egykor és napjainkban”*, *„A Molnár-rét bemutatása”*. Tagjai vagyunk a Magyar Természetvédők Szövetsége, Föld Barátai Magyarország szervezetnek. Együttműködünk a Kiskunsági Nemzeti Parkkal. Nemzetközi civil kapcsolatot ápolunk.

Kapcsolattartás: kornyezetved@roszkenet.hu

További hasznos információk elérhetők

az egyesület honlapján:

www.termeszervedo.roszkenet.hu